

מראי מקומות - סוכה

נא.

דרק "לכפר" כתי' אצל לויים, אבל המצות עשה דשירה כשר בכל. משא"כ מ"ד דעיקר שירה בכלי, ס"ל דכפרה כתי' לגבי השירה בכלי, ולכן צריך לויים דוקא. ולכן כ' דלכ"ע יכולה השירה בכלי לדחות שבת ויו"ט, שהרי לכ"ע חלק מהעבודה היא.

ג. דמ"ד עבדים היו קסבר עיקר שירה בפה

הק' השפת אמת, כיון דמצות שיר על הלויים, נהי דתוספות שמחה מותר אפי' בישראל, מ"מ לא הי' להם רשות לכנוס לפנים מעזרת ישראל, ורש"י פי' דשיר הקרבן הי' אצל המזבח. וא"כ, בשלמא הלויים עצמם, שעליהם מוטלת המצוה, רשאין לכנוס לצורך [אולם אף ע"ז הק', דלפי מש"כ המל"מ בהל' ביאת מקדש (ט, ט"ו) די"ל דאיסור כניסת זר לבין האולם ולמזבח הוא מן התורה, א"כ איך הותר אפי' ללויים ליכנס שם, הרי הם ג"כ בכלל זרים], משא"כ ישראלים, שאינם מצווים, מהו ההיתר להם לכנוס. וכ' דצ"ל דאה"נ, דלמ"ד דישראלים היו, עמדו בעזרת ישראל.

ד. דריב"י סבר שמחה יתירה נמי דוחה את השבת

פרש"י, הואיל ושמחת מצוה היא ובחליל אין איסור מלאכה אלא שבות בעלמא. אבל הריטב"א גרס "ריב"י סבר שמחה יתירה היא ודחיא שבת", משמע דס"ל דמשום דשמחה יתירה היא דוחה שבת. והק' הריטב"א, אדרבה, דאם שמחה יתירה היא, כ"ש שיהי' הדין שלא דחיא שבת. וביאר, דס"ל לריב"י דלא קפדי בתיקון כלי שיר כולי האי, כיון דאינו אלא לשמחה יתירה, וא"כ אין לגזור במקדש שמא יתקן כלי שיר (ולכאו' על דרך מש"כ הריטב"א בדף נ: דמה שגזרו שמא יתקן כלי שיר במקדש, הגם דאין שבות במקדש, הוא משום דכיון דהוא דבר מצוי דאתי לידי תקון כלי שיר, גזרו אפי' במקדש בדבר שאינו מעכב [ועל דרך תוס' שם], וא"כ ס"ל לריב"י דאדרבה, כיון דרק לשמחה יתירה הוא, אין כאן מקום לגזור במקדש).

ה. מי שלא ראה שמחת בית השואבה, וכו'

יש לעי', מה בא התנא ללמדנו בזה. כ' העינין יעקב, דבא להראות דכל אלה חרבו ובטלו בעונינו, וכשנחזור בתשובה שלימה, יחזרו כל אלה כהנה וכהנה, ונזכה לעין לא ראתה. אלקים זולתך.

ו. מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן

היו מפקיעין ובהן היו מדליקין
הק' תוס' בשבת (כא. ד"ה שמחת), איך שרי להדליק בבגדי כהונה, הא לאו צורך קרבן הוא, ואי' בקידושין (נד) דבגדי

המשך בעמוד הבא

א. עבדי כהנים

רש"י פי' על אוחזי כלי שיר. כ' הרש"ש דבערכין פרש"י דקאי על המכין בחליל (ומשמע דהבין דרש"י כאן לא פי' כן, אלא דקאי על אוחזי הכלי-שיר ואינם המכין בו, ולפ"ז צ"ע טובא, למאי נפק"מ מי אוחזי הכלי, וע' באשל אברהם (ניימארק) דבאמת ביאר רש"י כאן כמו שם, וכ' דודאי באחיזה ליכא שום חסרון, אלא ודאי על המכין בחליל קאי).

ב. דמ"ד עבדים קסבר עיקר שירה בפה

אי' בתוס' ביבמות (פ: ד"ה ומבני) דמה שעזרא קנס את הלויים שקצצו בהונותיהן ולא היו ראויים לנגן בכלי שיר למ"ד דעיקר שירה בפה, מ"מ הקפיד משום דאיכא נמי מצוה בכלים. ומבואר מדברי תוס', דאפי' אם עיקר שירה בפה, מ"מ צריך שדוקא בני לוי ינגנו בכלי השיר, ולכן קנסם עזרא. ותמה הגבורת ארי (תענית כז), הא בסוגיין מבואר דלמ"ד עיקר שירה בפה, שירה בכלי כשר אפי' בישראלים ועבדים, ומשמע אפי' לכתחלה. וע"ש שרצה לחדש דמה שקנסם עזרא לא הי' משום שלא היו ראויים מצד המום שהי' בהם, אלא שהי' קולם עב, שהיו זקנים מאד, וא"כ לא היו יכולין לשורר בפה, אבל לא משום שלא היו יכולין לנגן בכלי. וע' אבני נזר (או"ח כו, טז) שכ' דמאי דאמרי' דשיר בכלי כשר בזרים, היינו לומר דלא נפסל השיר אם זרים מנגנים, אבל מ"מ אי"ז עושה תקון בהקרבן, אבל אם הלויים משוררים, אז נעשה תקון בהקרבן, וזוהי כוונת תוס' דהוי מצוה בכלי שיר, ומצוה זו היא דוקא בלויים.

עוד יש להק' על מה דכ' תוס' בתענית (כו. ד"ה מר), דאם עיקר שירה בפה, אז הכל כשרים לומר שירה, ואם עיקר שירה בכלי, צריך להיות כהנים או לויים כיון דהכלי זמר היו קדושים. ומבואר מדברי התוס', דבעצם אין צריך שיהי' הלוי משורר, בין אם הי' השירה בפה, בין אם הי' השירה בכלי, אלא דבשירה בכלי צריך להיות כהן או לוי משום דכלי קודש הם, אבל לעצם דין שירה אי"ז לוי. וע' שפת אמת שם שתמה כן והניח בצ"ע. וע' הגהות מהרש"ם שם דכ' להק' על תוס', איך שייך לומר דכיון דהכלי זמר היו של קודש צריכים כהן או לוי, הא סכין שחיטה כלי שרת הוא, ומ"מ כשר בישראל. ותי' דכוונת תוס' לומר דאם עיקר שירה בכלי, א"כ עבודה היא, וצריך כהן או לוי (דהיינו, דמה שצריך כלי קודש אינו אלא סימן דעבודה היא, ואי"ז סבה דצריך כהן או לוי. עוד משמע מדבריו דהבין בתוס' דאם עיקר שירה בפה, אז אין לשירה תורת עבודה, ולכן אי"ז לוי לשורה וצ"ע בזה). וע"ע בחי' חתם סופר לעיל (ג), דנקט דאף אם עיקר שירה בפה, היינו רק דהכפרה נעשית ע"י השירה בפה, אבל לכה"פ איכא מצות עשה גם על השירה בכלי. ולכן כשר בישראל,

מראי מקומות - סוכה

נא. (המשך)

השואבה הוא משום שמחת יו"ט, א"כ לכאו' אינו צורך קרבן כלל, והדרה קו' לדוכתי. וע' בהמקנה (קידושין נד) דכ' דבאמת יש להק' עוד, למה יש כאן איסור מעילה כלל בבגדי כהונה, הא כבר נעשה מצוותן. וביאה, דהא כ' הרמב"ם (כלי המקדש ח, ו) דמכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם הי' עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש לשמחת בית השואבה, וכתנות כהנים הדיוטים הי' עושין מהן פתילות למנורה תמיד. ומה שמחלק בין כתנות לשאר בגדים, כ' המקנה דכוונתו לתרץ קו' תוס' בשבת, דמאי דאי' בגמ' דכתנות כהונה מועלין בהן דוקא כתנות קאמרו, ומשום דעדיין לא נעשה מצותן, דלהכי הוקדשו מתחלה, דלאחר שיבלו יהיו מקודשין לפתילות של מנורה, ולהכי מועלין בהן. אבל שאר בגדי כהונה, דאינם עומדים לשום מצוה אחרת, א"כ אמרי' דנעשה מצותן, ושוב אין שייך בהן מעילה, ושפיר יש להדליק בהן המנורות בשמחת בית השואבה.

ז. היו מרקדין בפניהם

ואין ברור במשנתנו בפני מי הם מרקדין. הפסקי רי"ד ביאר דהיינו לפני הלויים, דהלויים היו למעלה על המעלות, והחסידיים היו למטה לפניהם בעזרה. והתוס' יו"ט כ' דקאי על הרואים, דמרישא דמתני' "מי שלא ראה וכו'" נראה דהי' שם רואים, והיו מרקדין לפניהם. והתפארת ישראל כ' דעל המנורות קאי, ועשו כן כדי שיראום הכל.

כהונה שבלו מועלין בהן. ותי' דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין, דכתיב ושאתם מים בששון, צורך קרבן חשוב ליה. ותמה המשנה למלך (כלי המקדש, ח, ו), הא שמחת בית השואבה אינו חשוב צורך קרבן כ"כ כדי להתיר שבות דחליל, וא"כ איך מתיר האיסור דאורייתא דמעילה? וכ' דע"כ כוונת תוס' לומר דמה דמותר משום צורך קרבן הוא בצירוף עם מש"כ לעיל מזה, דלב ב"ד מתנה, ומה דהק' לאיזה צורך לב ב"ד מתנה עליהן, לזה תי' תוס' דיש כאן צורך קרבן. והק' העמק ברכה (שמחת בית השואבה ב'), הא לשון תוס' לא משמע כן, ועוד, א"כ מה הק' תוס' מהא דאשה בוררת חיטין, הא כיון דלב ב"ד מתנה עליהן, שוב אין כאן איסור מעילה כלל. ולכן כ' לבאר דברי תוס', דכיון דכ' תוס' כאן דגזרו רק משום שיש כמה כלי שיר ויש מקום לגזור, א"כ זה שייך רק בתיקון כלי שיר, וא"כ אין להק' כ"ש מהא דלא התירו כלי שיר לצורך קרבן (ולכאו' תמוה, דכל הנדון דתוס' שם הי' לבאר למה לא אמרי' אין שבות במקדש, הגם דהמצוה אינה מדאורייתא, וכ' דלא אמרי' אין שבות במקדש משום שיש כאן הרבה מקום לגזור. אבל ודאי ק' איך שייך להתיר איסור דאורייתא, הא ודאי אי"ז צורך קרבן מן התורה, וא"כ איך התירו איסור תורה, וצ"ע).

ויש להעיר דלכאו' התי' של תוס' אינו מועיל אלא לשי' רש"י בסוגיין, דס"ל דשמחת בית השואבה היא משום מצות ניסוך המים, אבל לשי' הרמב"ם דס"ל דהשמחה של שמחת בית